

ОСНОВНІ ОЗНАКИ КОНСТИТУЦІЇ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Максакова Р.М.

кандидат юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню питання щодо сутності, юридичної природи, порядку прийняття, набуття чинності та внесення змін до Конституції Автономної Республіки Крим, а також ряду інших основних ознак Конституції автономії.

Ключові слова

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, закон, Конституція Автономної Республіки Крим, нормативно-правовий акт, установча влада, юридична природа Конституції Автономної Республіки Крим.

Annotation

The article is sacred to research of question in relation to essence, legal nature, order of acceptance, going into effect and making alteration in Constitution of the Autonomous Republic of Crimea, and also row of other basic signs of Constitution of the autonomy.

Key words

The Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, law, Constitution of the Autonomous Republic of Crimea, normatively-legal act, constituent power, legal nature of Constitution of the Autonomous Republic of Crimea.

I. Вступ

Специфічний конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим як адміністративно-правової одиниці у складі унітарної держави вплинув не лише на відповідне конституційно-правове закріплення системи влади на території автономії, на відміну від областей України, а й визначив ширші можливості нормативної регламентації питань автономії. Зокрема, на відміну від інших адміністративно-територіальних одиниць, лише Автономна Республіка Крим має свою Конституцію. Її існування, а також порядок прийняття, внесення змін, сфера регулювання – як у науковій площині, так і в процесі реалізації норм законодавства – викликають багато суперечливих суджень. Зокрема, ці питання стосуються юридичної природи Конституції автономії, її місця в системі джерел конституційного права України, порядку внесення до неї змін.

Питання характерних ознак Конституції Автономної Республіки Крим знайшли відображення в працях Г.Г. Абасова, А.Б. Адельсеїтової, О.В. Батанова, Р. Губаня, В.І. Кичун,

О.Л. Копиленка, Ю.А. Мешкова, О.О. Неделько, В.Ф. Опришко, В.Л. Федоренко, А.Б. Федорова, В.І. Цоклана, В.М. Шаповала, Г.О. Швачки та ряду інших науковців.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити зазначену сферу проблемних питань та висловити свою позицію щодо основних характерних ознак Конституції автономії.

III. Результати

У системі актів автономії найвище місце посідає Конституція Автономної Республіки Крим, яка була прийнята на другій сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим 21.10.1998 р. і набула чинності після набрання чинності Законом України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим” від 23.12.1998 р. [1], який 31.12.1998 р. підписав Президент України. Вперше Закон було опубліковано в газеті “Голос України” від 12.01.1999 р. Відповідно, саме з цього дня на території автономії почала діяти нова Конституція. Як відомо, до прийняття Конституції 1998 р. на території Автономної Республіки Крим з проголошення незалежності України діяла Конституція Республіки Крим від 06.05.1992 р. та Закон України “Про Конституцію Автономної Республіки Крим” від 04.04.1996 р. [2; 3].

Рішеннями Конституційного Суду України чинна Конституція Автономної Республіки Крим визначається як основний нормативно-правовий акт, що має вищу юридичну силу серед правових актів, які приймають органи Автономної Республіки Крим. Така позиція, зокрема, знайшла своє закріплення у пп. 2.2 п. 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 27.02.2001 р. № 1-рп/2001 (справа про правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим) [4] та у пп. 1.3 п. 1 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 16.01.2003 р. № 1-рп/2003 (справа про Конституцію Автономної Республіки Крим) [5]. З цих положень випливає цілий ряд основних характерних ознак Конституції Автономної Республіки Крим.

По-перше, Конституція Автономної Республіки Крим за своєю сутністю є основним актом Автономної Республіки Крим, який має установчий характер. У преамбулі Конституції Автономної Республіки

Крим зазначено, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим відповідно до Конституції України, Закону України “Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим” від 10.02.1998 р. і, керуючись інтересами кримчан, прийняла Конституцію Автономної Республіки Крим. Конституційний Суд України звертає увагу на некоректне застосування в Конституції Автономної Республіки Крим словосполучення “інтереси кримчан”, хоча й не визнав це положення неконституційним. Справа в тому, що в законодавстві України відповідний термін не вживається, тим більше, що Конституцією України визнається єдине громадянство як на території всієї України, так і на території її окремих адміністративно-правових одиниць, зокрема, Автономної Республіки Крим. До того ж, у тексті Конституції Автономної Республіки Крим, окрім преамбули, більше не згадується така категорія населення, як “кримчани”. Так, наприклад, у ст. 21 Конституції Автономної Республіки Крим визначено, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим є представницьким органом Автономної Республіки Крим, який представляє інтереси громадян, спільні інтереси населення, територіальних громад, місцевого самоврядування, Автономної Республіки Крим у цілому. У статті 1 Закону України “Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим” застосовується термін “інтереси населення автономії” [6]. Підтримуючи позицію О.В. Батанова [7], який зазначає, що відсутність обласної ради в автономії не означає відсутності регіонального представництва спільних інтересів територіальних громад у її складі, і що саме таким органом і є Верховна Рада Автономної Республіки Крим, можна було б запропонувати замість категорії “інтереси кримчан” більш коректний та обґрунтований, на нашу думку, термін “спільні інтереси членів територіальних громад Автономної Республіки Крим”.

Саме реалізуючи спільні інтереси членів територіальних громад Автономної Республіки Крим, Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла акт установчої влади населення автономії – Конституцію Автономної Республіки Крим. Так, ч. 1 ст. 6 Конституції Автономної Республіки Крим встановлено, що “Громадяни України, які постійно проживають в Автономній Республіці Крим, вільно беруть участь у вирішенні питань, віднесених до відання Автономної Республіки Крим, як безпосередньо шляхом виборів і референдумів, так і через органи влади Автономної Республіки Крим”. У цьому випадку саме через діяльність щодо розробки і прийняття Конституції Верховною Радою Автономної Республіки Крим (як органу влади автономії) було здійснено одну з форм реалізації територіальними громадами належної їм влади – прийняття основно-

го акта автономії – Конституції Автономної Республіки Крим як акта установчої влади громадян України, які постійно проживають в Автономній Республіці Крим.

Найбільш чітко установча влада в межах автономії проявляється через установчу функцію Конституції Автономної Республіки Крим. Як відомо, установча функція конституції держави втілюється у визнанні та юридичному оформленні найважливіших соціально-економічних і політичних інститутів. Роль цієї функції полягає в тому, що конституція є політико-правовою основою розвитку суспільства і держави. У цьому випадку роль установчої функції Конституції Автономної Республіки Крим полягає в закріпленні та визнанні політико-правових основ розвитку Автономної Республіки Крим як невід’ємної складової України.

Конституція Автономної Республіки Крим виступає основою всієї системи нормативно-правових актів кримської автономії, саме на розвиток положень Конституції приймаються всі інші нормативно-правові акти Верховної Ради та Ради Міністрів автономії. Саме Конституція автономії несе основне навантаження щодо забезпечення єдності системи актів Автономної Республіки Крим.

По-друге, за юридичною природою Конституція Автономної Республіки Крим є підзаконним нормативно-правовим актом локального характеру.

До питання про юридичну природу нормативно-правового акта, що має назву Конституція Автономної Республіки Крим у сучасній науці ставляться неоднозначно. Як зазначає В.М. Шаповал [8], “ця назва дає підстави деяким дослідникам трактувати відповідний акт як ще одну конституцію в Україні. Але такий підхід не враховує природи конституції як Основного закону держави. До того ж він має рудиментарний характер: за умов “соціалістичної федерації” існувала не тільки конституція СРСР, а й конституції союзних та автономних республік. Збереження в деяких пострадянських країнах (Азербайджан, Грузія, Україна, Узбекистан) назви “конституція” для позначення актів, які унормовують питання організації територіальних автономій, в одних випадках було зумовлено своєрідною політико-правовою інерцією, в інших – спробами досягнути компромісу при вирішенні політичних конфліктів, що виникли на відповідному ґрунті. У сучасній теорії конституційного права згадувані нормативно-правові акти здобули узагальнену назву статутів територіальних автономій”.

Г.О. Швачка і Є.В. Назаренко вважають, що Конституція Автономної Республіки Крим є органічним законом [9]. На пояснення своєї позиції Г.О. Швачка наводить такі аргументи. По-перше, у зв’язку з тим, що Конституцію АРК затверджує український

парламент не менше, ніж половиною від його конституційного складу (ч. 1 ст. 135 Конституції України), тобто так само, як і прості поточні закони, Конституцію АРК треба вважати законом [10]. По-друге, в системі законів Конституція автономії належить до органічних законів, бо положення Конституції України стосовно Конституції Автономної Республіки Крим містять бланкетні норми (п. 37 ст. 85, ч. 1 ст. 135 Конституції України), а порядок розробки і прийняття Конституції Автономної Республіки Крим різниться від процедури прийняття інших законів. Слід звернути увагу, що наведені Г.О. Швачкою і Є.В. Назаренком аргументи на користь того, що Конституція АРК є органічним законом, базуються на розумінні органічних законів як законів, що приймаються на виконання бланкетних норм Основного закону [9]. По-третє, за практикою деяких унітарних держав, статутні акти автономних утворень відносять саме до органічних законів [11; 12].

Позицію Г.О. Швачки ставить під сумнів Р. Губань який зазначає, що якщо підійти до визначення правової природи Конституції АРК з погляду формальної логіки, то Конституція АРК має меншу юридичну силу, ніж “звичайний”, “поточний” закон [13].

На нашу думку, при вирішенні питання щодо місця Конституції автономії в системі джерел конституційного права України слід виходити з ряду критеріїв.

1. За Конституцією України (п. 3 ст. 85), лише Верховній Раді України належить право приймати закони. Відповідно ж до положень ч. 1 ст. 135 та п. 37 ст. 85 Конституції України, Конституцію Автономної Республіки Крим *приймає* Верховна Рада Автономної Республіки Крим, а Верховна Рада України лише *затверджує* її або зміни до неї законом.

Отже, Конституцію Автономної Республіки Крим не можна відносити до будь-яких законів, у тому числі, й органічних, бо це нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Підтримуючи тезу В.Ф. Опришко про те, що всі нормативно-правові акти Автономної Республіки Крим є підзаконними [14], Конституцію Автономної Республіки Крим, як акт Автономної Республіки Крим, слід також вважати підзаконним актом. До того ж, Верховна Рада Автономної Республіки Крим не є суб'єктом права законодавчої ініціативи у Верховній Раді України, бо, відповідно до ст. 93 Конституції України, воно належить Президентові України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України. Отже, подаючи прийняту на своєму засіданні Конституцію Автономної Республіки Крим, Верховна Рада Автономної Республіки Крим виносить на розгляд Верховної Ради Украї-

ни не законопроект у порядку законодавчої ініціативи, а інший акт, який, відповідно, не може бути в майбутньому Законом України. Слід звернути увагу, що, відповідно до п. 37 ст. 85 Конституції України, до повноважень Верховної Ради України належить *затвердження* законом Конституції Автономної Республіки Крим та змін до неї. Питання розробки, прийняття та внесення змін до Конституції Автономної Республіки Крим належать до *виключної компетенції Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Верховна Рада України, у свою чергу, має лише повноваження щодо затвердження Конституції автономії або змін до неї*. Отже, парламент України, виконуючи передбачені п. 37 ст. 85 Конституції України повноваження, приймає окремий акт у формі закону, який, у свою чергу, надає чинності іншому акту, котрим в цьому випадку виступає Конституція Автономної Республіки Крим.

2. На думку Г.О. Мурашина та В.І. Цоклана місце акта в ієрархії джерел права відповідає тому місцю, яке посідає в системі суб'єктів народовладдя суб'єкт, що створює це джерело [15; 16]. Конституція Автономної Республіки Крим є завершеним, самостійним актом представницького органу Автономної Республіки Крим – Верховної Ради Автономної Республіки Крим. У зв'язку з тим, що в ієрархії органів влади вище місце займає Верховна Рада України, акт прийнятий Верховною Радою Автономної Республіки Крим має меншу юридичну силу, ніж акти, що приймає парламент.

3. Як відомо, закон – це нормативно-правовий акт, що приймається в *особливому порядку* та має вищу юридичну силу і *виражає державну волю* з ключових питань суспільного життя. До того ж, закони *приймаються* в особливому порядку *вищими органами влади* або безпосередньо народом шляхом референдуму [17]. Закони з погляду їх юридичних якостей мають вищу юридичну силу. Це, зокрема, означає те, що *закони не підлягають затвердженню з боку будь-якого іншого органу* [17]. У нашому випадку, якщо розглядати Конституцію Автономної Республіки Крим як закон, то серед перелічених вище ознак до Конституції автономії має стосунок лише одна: Конституція Автономної Республіки Крим *приймається в особливому порядку*. Всі інші перелічені характерні ознаки закону при застосуванні їх до Конституції Автономної Республіки Крим спростовуються.

Так, досліджуючи природу Конституції Автономної Республіки Крим, В.І. Цоклан та В.Л. Федоренко дійшли висновку, що за своєю сутністю Конституція Автономної Республіки Крим *виражає політичну волю та законні інтереси багатонаціонального на-*

селення Автономної Республіки Крим, санкціоновані в солідарному порядку державою в особі Верховної Ради України [18]. Отож стосовно Конституції автономії відпадає теза про вираження цим актом *державної волі*, бо воля держави – це закріплені в нормативно-правових актах інтереси всього населення країни, а не її складової.

Відповідно до положення ч. 1 ст. 135 Конституції України, Конституцію Автономної Республіки Крим *приймає Верховна Рада Автономної Республіки Крим*. За законодавством України, цей орган не є *вищим органом влади в державі*, це представницький орган її складової, адміністративно-територіальної одиниці – Автономної Республіки Крим.

Зазначене вище положення ч. 1 ст. 135 Конституції України закріплює, що Конституцію Автономної Республіки Крим *затверджує* Верховна Рада України. Отже, спростовується наступна ознака Конституції Автономної Республіки Крим як закону – *закони не підлягають затвердженню з боку будь-якого іншого органу*.

4. У Рішенні Конституційного Суду України від 16.01.2003 р. № 1-рп/2003 р. [5] було зазначено, що *Закон України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим” у системі нормативно-правових актів за юридичною силою займає таке саме місце, як і інші закони України*, зокрема, “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про столицю України – місто-герой Київ”. Згідно з положенням ст. 2 Закону України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим”, Конституція Автономної Республіки Крим набирає чинності одночасно з набранням чинності цим Законом. Тобто Конституція Автономної Республіки Крим органічно пов’язана із Законом про її затвердження тим, що лише після затвердження Верховною Радою України вона набуває чинності, але це два самостійні акти. Тому не можна автоматично змішувати різні за юридичною природою акти, зводити їх до одного, визначаючи таким способом Конституцію Автономної Республіки Крим законом.

5. Слід звернути увагу, що в самому тексті Конституції Автономної Республіки Крим чітко простежується ієрархія нормативно-правових актів. Так, ч. 1 ст. 2 Конституції Автономної Республіки Крим встановлює, що правовою основою статусу і повноважень Автономної Республіки Крим, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради Міністрів Автономної Республіки Крим є Конституція України, закони України, Конституція Автономної Республіки Крим. Конституція автономії зазначена в переліку як окремий, інший на відміну від Конституції України та законів України акт.

Отже, базуючись на цих критеріях, можна зазначити, що *Конституція Автономної Республіки Крим є підзаконним нормативно-правовим актом локального характеру*, який був прийнятий на виконання норм Конституції України, законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України. У свою чергу, *Закон України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим”* можна вважати ординарним законом, який надає акту Автономної Республіки Крим юридичної сили.

По-третє, в системі актів Автономної Республіки Крим Конституція Автономної Республіки Крим має вищу юридичну силу. Саме так було встановлено в п. 1.3. Рішення Конституційного Суду України від 16.01.2003 р. № 1-рп/2003 [19]. Правові акти органів Автономної Республіки Крим не можуть суперечити Конституції Автономної Республіки Крим, в іншому випадку, згідно з ч. 4 ст. 4 Конституції Автономної Республіки Крим, вони не мають юридичної сили [20]. Вища юридична сила Конституції Автономної Республіки Крим полягає не лише в обов’язковій відповідності їй інших актів автономії, а й в первинності Конституції АРК, яка є базою для здійснення нормотворчої діяльності всіма суб’єктами влади АРК.

По-четверте, норми Конституції Автономної Республіки Крим мають пряму дію (ч. 3 ст. 4 Конституції Автономної Республіки Крим).

По-п’яте, специфічною рисою Конституції Автономної Республіки Крим порівняно з іншими актами автономії є особливий порядок її прийняття, набуття чинності та внесення змін. Відповідно до ч. 1 ст. 135 Конституції України, Конституцію Автономної Республіки Крим приймає Верховна Рада Автономної Республіки Крим, а затверджує Верховна Рада України не менш як половиною від конституційного складу Верховної Ради України.

Тривалий час питання щодо форми та, відповідно, юридичної сили правового акта, яким має бути затверджена Конституція Автономної Республіки Крим, було в центрі уваги багатьох наукових дискусій. Така проблема була зумовлена тим, що Конституція України, закріпивши в ч. 1 ст. 135 положення про обов’язковість затвердження Конституції Автономної Республіки Крим Верховною Радою України, не визначила при цьому яким саме актом Верховної Ради України має бути затверджена Конституція автономії, що, у свою чергу, породжувало припущення, що цим актом могла бути й постанова парламенту. Частково це питання вирішив Конституційний Суд України, який у своєму Рішенні від 16.01.2003 р. № 1-рп/2003, зокрема в п. 1.3, зазначив, що: “Верховна Рада України акт затвердження Конституції Автоном-

ної Республіки Крим визначила саме у формі закону України, а не постанови. Це відповідає конституційним засадам демократичної, правової держави, якою проголошено Україну (ст. 1 Конституції України), і є логічним продовженням формування законодавчої бази щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою України". У принципі цим положенням Конституційний Суд лише закріпив існуючу вже практику здійснення Верховною Радою України повноважень щодо визначення конституційно-правового статусу Автономної Республіки Крим, бо прийнята 21.10.1998 р. Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституція Автономної Республіки Крим фактично і так була затверджена Законом України від 23.12.1998 р. № 350-XIV. Пізніше форма правового акта, яким мала затверджуватися Конституція автономії або зміни до неї, була закріплена на конституційному рівні. Так, Законом України "Про внесення змін до Конституції України" від 08.12.2004 р. № 2222-IV було доповнено ст. 85 Конституції України п. 37, за яким передбачено, що до повноважень Верховної Ради України належить затвердження законом Конституції Автономної Республіки Крим та змін до неї.

Відповідно до п. 37 ст. 85 Конституції України, п. 3 Закону України "Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим" [21] та ч. 1 ст. 27 Конституції Автономної Республіки Крим встановлено, що зміни до Конституції Автономної Республіки Крим приймаються Верховною Радою Автономної Республіки Крим і затверджуються Законом України. Слід звернути увагу, що, відповідно до положень ст. 48 Конституції Автономної Республіки Крим, лише за Верховною Радою Автономної Республіки Крим визнається *виключне право* щодо зміни Конституції Автономної Республіки Крим. Тобто населення автономії позбавлено права *прямого впливу* на зміст положень Конституції автономії. Хоча в деяких випадках населення Автономної Республіки Крим в обов'язковому порядку все ж таки й залучається до вирішення питання про внесення змін до положень Конституції Автономної Республіки Крим (у разі якщо зміни стосуються обмежень статусу і повноважень Автономної Республіки Крим, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, визначених Конституцією України і законами України), але таке рішення не має обов'язкового характеру для Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Бо, відповідно до п. 2 ст. 48 Конституції Автономної Республіки Крим, такі зміни можуть вноситися Верховною Радою Автономної Республіки Крим на підставі рішення *консультативного* респу-

бліканського (місцевого) референдуму. Згідно з ч. 1 ст. 30 Регламенту Верховної Ради Автономної Республіки Крим, зміни і доповнення до Конституції Автономної Республіки Крим приймаються більшістю голосів від її загального складу (100 депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим) [22]. Конституція Автономної Республіки Крим набирає чинності одночасно з набранням чинності Закону "Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим" (п. 2 зазначеного Закону).

У разі необхідності внесення змін до Конституції автономії Верховна Рада Автономної Республіки Крим приймає на своєму засіданні відповідну постанову і направляє її Верховній Раді України, яка, у свою чергу, на підставі зазначеної постанови приймає Закон про внесення змін до Конституції автономії. Основне призначення цього Закону – затвердити, або повернути Конституцію АРК чи зміни до неї на доопрацювання до Верховної Ради АРК.

Верховна Рада України, приймаючи Закон про затвердження змін до Конституції Автономної Республіки Крим, не може передбачати в ньому будь-які додаткові норми. У разі ж виникнення необхідності врегулювання на законодавчому рівні будь-яких правовідносин, пов'язаних зі статусом Автономної Республіки Крим, Верховна Рада України має прийняти окремий Закон або внести зміни до чинних законів, але в жодному випадку не може передбачати в Законі про внесення змін до Конституції автономії будь-яких додаткових норм, стосовно яких Верховна Рада Автономної Республіки Крим не приймала жодних рішень.

Текст Конституції Автономної Республіки Крим разом із Законом "Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим" або Закон "Про внесення змін до Конституції Автономної Республіки Крим" мають бути опублікованим в офіційних виданнях Верховної Ради України та набувати чинності з дня його опублікування (такий порядок обнародування Конституції автономії встановлений згідно з п. 5 Закону "Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим") [23]. Крім того, відповідно до п. 6 Положення "Про порядок опублікування та вступу в силу нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Ради Міністрів Автономної Республіки Крим", затвердженого Постановою Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 21.04.1999 р. № 471-2/99, після затвердження Конституції Автономної Республіки Крим, змін і доповнень до неї, вони публікуються також в офіційних виданнях Верховної Ради Автономної Республіки Крим, а саме: у "Збірнику нормативно-правових актів Автономної Республіки Крим" та газеті "Крымские известия" [24].

Отже, ускладнення процедури затвердження, опублікування та набуття чинності Конституцією Автономної Республіки Крим або змін до неї зумовлюють її особливе місце в системі нормативних актів Автономної Республіки Крим.

По-шосте, за формою установчий акт Автономної Республіки Крим знайшов втілення у вигляді Конституції, що *являє собою єдиний кодифікований нормативно-правовий акт*.

Як відомо, складовою форми нормативно-правового акта є його структура, під якою прийнято розуміти спосіб організації та впорядкування нормативного матеріалу. Саме структура акта, що в цьому випадку виступає джерелом конституційного права України, відображає його зміст, дає уявлення про основні питання, що підлягають конституційно-правовому регулюванню [23].

Конституція Автономної Республіки Крим за своєю структурою складається з преамбули і п'яти розділів.

Преамбула Конституції Автономної Республіки Крим є вступною частиною до основного тексту Конституції автономії. За обсягом вона складається з одного речення, яке містить інформацію історичного та представницького характеру. Зокрема, у преамбулі зазначено, що Конституція Автономної Республіки Крим прийнята відповідно до Конституції України і Закону України "Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим" від 10.02.1998 р. Саме ці два акти виступили правовою базою для прийняття Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції автономії та підтверджують її легітимний характер, а в структурі преамбули Конституції належать до положень історичного характеру. У другій частині преамбули Конституції автономії зазначено, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла Конституцію автономії керуючись інтересами кримчан – це положення закріплює представницький характер не лише другої частини преамбули, але в цілому всієї Конституції Автономної Республіки Крим.

Основна частина Конституції Автономної Республіки Крим складається з п'яти розділів, що містять у собі дев'ять глав, які, у свою чергу, поділяються на 48 статей.

Розділ I "Загальні положення" складається з чотирьох глав: Глави 1 "Конституційні основи статусу та повноважень Автономної Республіки Крим, принципи і гарантії Автономної Республіки Крим", яка містить шість статей, Глави 2 "Територія, символи і столиця Автономної Республіки Крим", яка містить дві статті, Глави 3 "Забезпечення прав і свобод громадян України, прав національностей в Автономній Республіці Крим", яка містить сім статей, Глави 4 "Забезпечення безпечних і здорових умов життя

населення. Охорона навколишнього природного середовища", яка містить дві статті.

Розділ II "Повноваження Автономної Республіки Крим" складається з однієї глави: Глави 5 "Основні повноваження Автономної Республіки Крим", яка містить три статті.

Розділ III "Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада Міністрів Автономної Республіки Крим. Правосуддя і прокуратура в Автономній Республіці Крим" складається з трьох глав: Глави 6 "Верховна Рада Автономної Республіки Крим", яка містить 14 статей, Глави 7 "Рада Міністрів Автономної Республіки Крим", яка містить чотири статті, Глави 8 "Правосуддя та органи прокуратури в Автономній Республіці Крим", яка містить три статті.

Розділ IV "Міське самоврядування в Автономній Республіці Крим" складається з однієї глави: Глави 9 "Здійснення місцевого самоврядування в Автономній Республіці Крим", яка містить шість статей.

Розділ V "Гарантії статусу і повноважень Автономної Республіки Крим" не поділяється на глави, на відміну від попередніх розділів, і складається з однієї статті.

По-сьоме, за походженням Конституція Автономної Республіки Крим є актом представницького органу влади Автономної Республіки Крим, бо була прийнята на другій сесії Верховної Ради Автономної Республіки Крим 21.10.1998 р.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим" від 10.02.1998 р. [26], Верховна Рада Автономної Республіки Крим є представницьким органом Автономної Республіки Крим, що здійснює свої повноваження з метою сприяння реалізації прав та інтересів населення автономії.

По-восьме, за територією дії Конституція Автономної Республіки Крим є нормативно-правовим актом, дія положень якого поширюється лише на територію Автономної Республіки Крим. Відповідно до положення п. 6 ст. 4 Конституції Автономної Республіки Крим, нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим є обов'язковими для виконання на території Автономної Республіки Крим.

По-дев'яте, за часом дії Конституція Автономної Республіки Крим має постійний характер, бо не містить положень, які обмежували б дію Конституції Автономної Республіки Крим в часі або зазначали б подію, з настанням якої дія Конституції Автономної Республіки Крим припиняється.

IV. Висновки

Отже, особлива юридична природа Конституції Автономної Республіки Крим надає їй специфічних рис та ознак, що в системі джерел конституційного права України відокремлюють її та надають вищої юридичної сили в системі актів Автономної Республіки Крим.

Література

1. Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5–6. – Ст. 43.
2. Конституція Республіки Крим. – Симферополь : Офіц. изд. Верхов. Совета Республіки Крим, 1992. – 45 с.
3. Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 24. – Ст. 90.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v001p710-01&p=12359971652-67366>.
5. Офіційний вісник України. – 2003. – № 5. – С. 92. – Ст. 192.
6. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10.02.1998 р. № 90/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 8. – С. 6.
7. Батанов О.В. Автономна Республіка Крим / О.В. Батанов // Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / [за заг. ред. Ю.С. Шемшученка]. – К. : Юридична думка, 2008. – Т. 2. – С. 658.
8. Шаповал В. Сутнісні характеристики конституції як основного закону держави / В. Шаповал // Право України. – 2008. – № 10. – С. 11.
9. Швачка Г.О. Правова природа нормативних актів Автономної Республіки Крим : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Г.О. Швачка. – Х. : НЮАУ імені Ярослава Мудрого, 2004. – С. 116–119.
10. Назаренко Є.В. Запровадження в життя Конституції – головна мета сучасного етапу правової реформи державної влади / Є.В. Назаренко // Конституція України – основа подальшого розвитку законодавства : зб. наук. пр. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. – Вип. 2. – С. 34.
11. Кравченко В.В. Конституційне право України : навч. посіб. / В.В. Кравченко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К. : Атіка, 2004. – С. 264.
12. Конституція Іспанії // Іспанія. Конституція и законодательные акты / [под общ. ред. Н.Н. Разумовича]. – М. : Прогресс, 1982. – С. 57.
13. Губань Р. Автономна Республіка Крим як адміністративно-територіальна одиниця [Електронний ресурс] / Р. Губань // Юридичний журнал. – 2008. – № 6. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2955>.
14. Коментар до Конституції України : науково-популярне видання / [ред. кол. В.Ф. Опришко (голова)]. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – С. 300.
15. Мурашин Г.О. Юридична природа підзаконних актів прямого народовладдя / Г.О. Мурашин // Держава і право : зб. наук. праць. Юрид. і політ. науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України : Спілка юристів України ; Юридична книга, 2000. – Вип. 6. – С. 122–123.
16. Цоклан В.І. Класифікація сучасних джерел конституційного права України: проблеми теорії та практики / В.І. Цоклан // Часопис Київського ун-ту права. – 2005. – № 3. – С. 73–80.
17. Общая теория права и государства : учебник / [под ред. В.В. Лазарева]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 1996. – С. 144–145.
18. Цоклан В.І. Система сучасних джерел конституційного права України : монографія / В.І. Цоклан, В.Л. Федоренко ; [за ред. В.Л. Федоренка]. – К. : Ліра-К. – 2009. – С. 151.
19. П. 1.4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Конституції АРК та Закону України “Про затвердження Конституції АРК” (справа про Конституцію АРК) від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 5. – Ст. 192. – С. 92.
20. Конституція Автономної Республіки Крим від 21.10.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5–6. – Ст. 43.
21. Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5–6. – Ст. 43.
22. Регламент Верховной Рады Автономной Республики Крым : утверждён Постановлением Верховной Рады Автономной Республики Крым от 30.06.1998 г. № 109-II [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.crimea-portal.gov.ua/index.php?v=2&tek=46&pag=13.
23. Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5–6. – Ст. 43.
24. Сборник нормативно-правовых актов АРК. – 1999. – № 4. – Ст. 335.
25. Погорілко В.Ф. Конституційне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко ; [за ред. В.Ф. Погорілка]. – К. : Юридична думка, 2006. – Т. 1. – С. 394.
26. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10.02.1998 р. № 90/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 29. – Ст. 191.